

DE VENSTREORIENTEREDES DILEMMA

Av Folketingsmannen, författaren HANS JØRGEN LEMBOURN

De vänsterintellektuella upplever för närvarande ett stort dilemma. De har på ett avgörande sätt påverkat idédebatten, den kulturella hållningen och den politiska utvecklingen sedan 1870. De har upplevt en överväldigande seger. Men de finner i dag, att deras kulturella och moraliska frihetskamp är densamma som den som förs av de liberal-konservativa. Förvirringen för de kulturradikala har blivit total. Från att ha varit folkliga har de blivit intellektuella "aristokrater" och totalt avlägsnat sig från folket. Från att ha varit avantgardister i en social och kulturell frigörelsekamp har de blivit offer för ett tidshat och urartat till extrem absurditet och nihilism. Hans Jørgen Lembourn, författare och folketingsman för Konservative folkeparti, gör en ingående analys av de kulturradikalas svåra situation i denna artikel. För en svensk läsekrets är Lembourn tidigare känd bl. a. för sin humoristiska samhällssatir "Greve Frederik eller den bästa av världar".

De venstreorienterede eller de kulturradikale — bruger man betegnelsen politisk menes der dermed de intellektuelle socialister — har i det sidste tiår demonstreret en så voldsom forandring i udtrykket, at man kan tale om en forandring i deres væsen. Fra at være begejstrede kammerater i et idemæssigt kollektiv — deres indbyrdes forskelligheder til trods var målsætningen fælles — er de blevet oprørere for oprørets skyld. Fra at være avantgardister i en social og kulturel frigørelseskamp, er de blevet ofre for et tidshat.

Hvad er der sket?

De venstreorienterede oprørere har afgørende påvirket ideebaten, den kulturelle holdning og den politiske udvikling siden 1870. De havde stort set monopol på oprøret. Det er i de sidste hundred år, at kunsten fik den (tvivlsomme) definitionsbetingelse, at den måtte være revolutionær for at være god kunst. Denne lange sejr i kulturkampen skyldes, at de venstreorienterede stod for et uangribeligt — for en humanist et uangribeligt — alternativ, et alment mål som politisk, socialt og kulturelt nødvendigvis måtte gennemføres, hvis Europa skulle blive mere menneskeligt og mere retfærdigt. Målet var så medrivende, at de alle, eller næs-

ten alle, oprigtigt troede, at de ikke kæmpede for deres egen private frigørelse, men for menneskehedens. For frisindets, retfærdighedens, tryghedens og fredens skyld ville de alliere sig med staten og gennem en socialistisk politik bekæmpe reaktionen og den kapitalistiske egoisme i mennesket og samfundet.

Sejren er overvældende. Så total, at der ingen er at gøre oprør imod mere. Der er ingen sag.

Forvirrede oplever de venstreorienterede, at deres kulturelle og moralske frihedskamp er den samme som den de liberale konservative fører. Hvis man kan tale om en nykonservatisme — hvad man sprogligt ikke bør gøre, fordi konservatismen altid er historisk — så må det være den moderne, liberale konservatismes erkendelse af, at man kan ikke kæmpe for en liberal økonomi uden at tage den konsekvens, at der også må kæmpes for kulturel og moralsk liberalitet.

Den liberale konservatisme adskiller sig ikke fra den venstreorienterede kulturradikalisme i kampen for at realisere det friere og ærligere personlige liv, som Georg Brandes satte op mod den borgerlige konvens; der er ingen principielle uoverensstemmelser om nødvendigheden af en effektiv socialpolitik, og konservatismens aktuelle krav om en mere individualiseret form for social støtte vil næppe møde modstand hos de venstre-

orienterede, i hvert fald ikke hvis de kan sætte sig ud over taktiske hensyn; også kulturradikalismens kritik mod den pseudo-klassiske og den a-funktionelle arkitektur var så almen og frugtbar, at alle liberale kan deltage i den; det samme gælder kravet om et mere frit og mere realistisk syn på det seksuelle og det pædagogiske.

Sagen er almengjort. Et politisk monopol på den sociale, kulturelle og moralske frigørelse lader sig ikke opretholde. Oprørets sejr er altid det samme som oprørets endeligt.

Upproret som blev till makt

Fra midten af forrige århundrede og indtil velfærds- og velstandsstatens opståen efter den anden verdenskrig har de venstreorienterede intellektuelle og kunstnere kunnet kæmpe de fattiges og de forfulgtes sag. Sammen med dem var der nogen og noget at hade: politisk enevælde og en privilegeret overklasse, moralsk hykleri og seksuelle tabu. I de store sociale og demokratiske bevægelser i det 19. århundredes sidste halvdel kunne de tilmed håbe på, at deres revolutionære ideer ville blive omsat til politisk virkelighed — og de blev det. Med velfærds- og velstandsstaten, automationen og de store markedsdannelse er målet stort set nået: samfundet uden fattigdom, det reelle demokrati hvor ingen på grund af miljøbestemte skel hindres i at udnytte friheds-

rettighederne. Ganske vist, det blev det kapitalistiske wirtschaftswunder og den social-liberale velfærdsstat, som gjorde miraklet, og ikke socialismen, men sejren er alligevel åbenbar: den ønskede sociale tryghed er gennemført — i dag er det ikke flertallet men enkelte minoritetsgrupper der er nødlidende, og det er ikke mere et økonomisk, men alene et viljesspørgsmål at løse de sidste socialt-materielle problemer — arbejderklassen har erobret regeringsmagten, privilegierne er afskaffet, fagforeningerne er blevet samfundets stærkeste organisationsdannelse, de venstreorienterede har en stærk indflydelse på de offentlige massemeddelelsesmidler, og de meninger og den kunst, de selv foretrækker, er i overensstemmelse med tidens kritiske mode. Den offentlige kulturpolitik, som i virkeligheden ikke har meget med kulturpolitik at gøre, men snarere er en — iøvrigt tiltrængt — socialpolitik overfor kunstnerne, sikrer de venstreorienterede kunstnere og kritikerne smagens taburet, skønt publikum vender sig fra dem og nægter at købe deres værker. Hvad der ikke er et kriterium for denne kunsts kvalitet eller mangel på kvalitet, men alene er en konstatering af kulturradikalismens cæsarisering.

At de venstreorienterede i dag med en reaktionær stædighed kæmper for at holde fast på den magt, de har erhvervet, er psykologisk forståeligt. Fra nu af må der ingen

forandringer ske, højst forbedringer af det bestående. Revolutionen er gennemført, og dens resultater skal ikke sættes til i nye reformer, der jo kun kan have modsat fortegn det vil sige være liberal-konservative.

Når man fra at være en fattig og ringeagtet revolutionær blir til en statsfinansieret oprører med regeringsmagten bag sig, samt solide indtægter, drives man imidlertid ud i et psykologisk dilemma: man kan ikke få luft hverken for sin gode vilje eller for sine private traumer gennem hyldestidte til fagforeningen, staten, den sociale lovgivning. Man kan ikke få sin medfødte oprørstrang til at udfolde sig alment og frugtbart mere, for naturligtvis gør man ikke oprør mod sine egne erobringer.

Freud gjorde den opdagelse, at alle ideer er forlængelser af private konflikter. Det er en sandhed, selv om det ikke er sandheden. Men den er brugbar for analytikeren, hvis han skal forstå og forklare den goldhed og den splittelse, som præger de venstreorienterede i dag.

De nye udfordringer, som velfærds- og velstandsstaten har skabt, og som burde kalde på enhver oprørsk individualists spontane reaktion: organisationstyraniet, statskapitalismen og dens mangel på økonomisk kontrol og den deraf følgende inflation, dobbeltadministrationen, det offentlige spild, ekspertstyret, monopolismen, embedsmandsbureaukratiet, kan

man ikke få sig til at angribe, for derved desavouerer man sig selv. Man overlader den nye kritik til de liberale konservative, samtidig med at man håner dem, for de er ikke *rigtige* oprørere — hvad der er korrekt i den forstand, at konservatismen aldrig kan blive revolutionær, dens angreb på bestående mangler udfolder sig som en reformivrig skepticisme. (Og så er der naturligvis lumske storkapitalistiske motiver bag de liberal-konservatives tale om en ny individualisme.)

Desperation

I et desperat forsøg på at komme sin intellektuelle arbejdsløshed til livs har de venstreorienterede startet et angreb på underholdningsindustrien, som man påstår har indgået en hemmelig sammensværgelse med konservatismen om at fordumme folk så effektivt, at de borgerlige partier kan erobre regeringsmagten. I et forord til en antologi om "Nyradikalismen" skriver redaktøren: "Mens konservatismen kun i ringe grad giver sig udtryk i artikler og motiverede manifeste, siver der en stadig kraftigere konservativ påvirkning ud ad tilsyneladende uskyldige kanaler. Underholdningsindustrien, dag- og ugepressens hyggesnak og måske først og fremmest industrien og afsætningens forsøg på ved hjælp af reklamemillionerne at skabe idealforbrugeren der drømmer om opstigning ad samfundets stige — denne nye situation stiller de radi-

kale over for en langt mægtigere og mere uhåndgribelig modstander end i de gode, gamle dage".

At tale om en sammensværgelse er nonsens. Underholdningsindustriens folk forbinder intetsomhelst politisk med deres produktion. Og det politiske resultat er lige det modsatte af det de kulturradikale hævder. Det er den liberale, konservative holdning der rammes af, at pop'en og massekulturen opløser traditionelle værdier og i et stadig hastigere tempo skaber nye behov — også behov for revolte, for dens egen skyld. Samtidigt med at massekulturen gir en større ydre tryghed, øges den indre utryghed: døden blir mere og mere uantagelig for det mætte, sikrede, evigt unge forbrugsmenneske. Man er sig næppe denne livsangsts (dødsangst) egentlige årsager bevidst, man aner den kun, og man ledes derfor ud i et krav om et stærkere samfundssystem, hvor en statsmagt kan overtage evighedssymbolet, så der i det mindste opstår *noget* ubevægeligt i denne moderne verden, hvor alt synes at flyde.

Det er således ikke lykkedes de venstreorienterede og de kulturradikale at skaffe sig en ny beskæftigelse, hvad de velsagtens også er klar over, bag pop-paraden. Når der ikke er brug for ens eget oprør mere, er det derfor også begribeligt, at man ikke vil acceptere, at der til gengæld behøves reformer med modsat målsætning. Men de behøves, og den almindelige erkendelse

af deres nødvendighed, fremkalder en uartikuleret, men hidsig vrede hos de venstreorienterede.

En afgørende forudsætning for at kunne forklare denne vrede er, at man forstår den følelse af overflødighed, som har besat de venstreorienterede. Den præger dem langt stærkere end deres nedlædende skepsis overfor den liberale konservatismes standpunkter. Man såres ikke nær så meget, hvis ens ideer angribes, som hvis de betragtes som konventionelle.

Når ens meninger ikke mere efterspørges, lades man pludselig alene med sig selv. Og det vil for oprørstypen sige: alene med sin gode vilje, som ingen mere vil vide af, og sine indre konflikter. Oprøret skifter retning fra at være udadvendt mod de sociale onder til en indadrettet vrede mod én selv og ens svigtende evne til at gøre sig efterspurgt. Den overflødige situation, man befinder sig i, oplever man som en meningsløshed i sit eget private liv. Og uanset man prøver at almengøre den ved at erklære hele tilværelsen for meningsløs, hjælper denne erklæring intet-somhelst. Den er en erkendelse, ikke en ide.

Sammen med idetabet mister man også fællesskabet med kammeraterne og sine åndelige slægtninge. Man sprænges fra hinanden i lige så mange udbrud, som man er viljer og personlige konflikter. Allershøjest er der det fællesskab tilbage, at de gamle revolutionære —

gamle i idemæssig forstand, ikke i alder — hader sig selv og hader verden. Den kunst, de venstreorienterede foretrækker, er hadsk, grotesk i sin galgenhumoristiske skildring af en fortabt, åndløs, ideløs verden. Dens artistiske udtryk driver sig selv ud i stadig mere vilde eksperimenter, i et fortvivlet forsøg på at vække opmærksomhed hos et publikum, der er ligeglad.

En af de mest karakteristiske repliker i et typisk venstreorienteret drama, lyder: "Jeg går ud fra at vores generation ikke er i stand til at dø for en god sag. Det har man gjort for os i 30erne og 40erne, da vi var små. Der er ikke flere ædle og heltmodige opgaver. Hvis det store knald kommer og vi alle blir udryddet, blir det ikke for de store, gamle idealers skyld. Det blir bare for den Fagre-ny-ingen-ting-værsgo-tak. Omtrent så meningsløst og uheroisk som at kaste sig foran en bil". (John Osborne: Ung vrede).

"Sig selv nok"

Den venstreorienterede holdning inspirerer i dag på grund af denne erkendte (men ikke indrømmede) overflødighed en neurotisk kunst, og den glider mere og mere over i nihilistiske meninger.

Der er andre og mere almene årsager til det absurde udtryk, årsager som også den liberale holdning bygger på: angsten for det moderne magtmenneskes svigtende åndelige modenhed, det uopfyldte

krav om en etisk politik og pædagogik, massekulturens konformisme. Ved siden af den specielle politisk-psykologiske isolation, som de venstreorienterede befinder sig i, gælder det for os alle, uanset standpunkter og placering, at vi har hårdt brug for *det* kunstneriske oprør, der er en erkendelsesproces og en oprydning. Det har været nødvendigt at gøre op med det 19. århundredes, med 20ernes og 30ernes og fascismens forfærdelige fejltagelser. Det har været nødvendigt at oplyse victorianismens nat-side, at indse den imperiale nationalismes intolerance og selvovervurdering, at vedgå liberalismens brutalitet. Det har været nødvendigt at sprænge systemer i luften. Hvordan skulle kunsten da kunne undgå sprængningens inspiration? Kunne den overhovedet blive til kunst, hvis den ikke gennem sit brud med accepterede smagsnormer prøvede at tvinge os til at indse, at vi lever i en efter-sprængningstid?

Men den venstreorienterede inspiration har været med til at drive erkendelsen af den gamle stabilitets fald ud over erkendelsen og ind i en privat betinget maniering, som måske nok er en art selverkendelse, men selvet repræsenterer ikke mere hos den venstreorienterede noget alment. Det er blevet sig selv nok.

For at et talent skal kunne blive til kunst, må kunstnerens inderste intention være at mødes med ver-

den, ikke at frigøre sig fra den. Det kunstneriske mirakel består i, at kunstner og verden smelter sammen, uden at kunstneren opgir sig selv.

Men disse almene årsager til at vor tids kunst måtte bruge det absurde udtryk er ikke de samme som den, der har gjort den venstreorienterede inspiration til maner. Kulturradikalismen står i dag uden reelle opgaver, og derfor er den blevet mere hadsk end den gang, den virkelig havde en frontlinje. Den er blevet maner.

De ubrugtes had rettes karakteristisk i stigende grad mod personer. Man angriber personligt de liberalkonservative partiers ledere, mere end partiernes ideer. Man angriber for at angribe, man er anti-borgerlig, negativ, og ender i en anti-isme.

Selvfølgelig gør de venstreorienterede hvad de kan for at finde nogle institutioner frem, der kan anvendes som indhold i det formelle had. NATO, Fællesmarkedet og De Forenede Stater har været prøveskudsmålene, men andet end prøveskydning er det ikke blevet til, al den stund det store flertal, og altså også arbejderklassen, intet har imod at deltage i et fælles forsvarssystem mod en kommunist, som man ved vil ødelægge ens velstand og ens tryghed, og man har ikke noget imod den liberal-økonomiske ide der bærer Fællesmarkedet, fordi den klart nok øger levestandarden hurtigere end i no-

get andet markedsområde i verden, og man nærer intet had til det Amerika, som i virkeligheden repræsenterer den livsform, man selv ønsker sig.

Den venstreorienterede holdning, som igennem hundred år kæmpede folkets sag, er blevet ufolkelig.

Begejstringen som slutade i nihilism

Kulturradikalismens upopularitet viser sig måske tydeligst overfor den kunstneriske stil, den foretrækker. Selv om en inspirations-sammenhæng mellem politisk overbevisning og kunstnerisk stil næppe er mulig — man kan kun undtagelsevis forestille sig god kunst skabt alene på et politisk krav — så er der en tendens til — også i moderne dansk litteratur — at den episke roman stort set foretrækkes som form af de liberalkonservative skribenter, mens de venstreorienterede i højere grad vælger sig den modernistisk-absurde stil. Samtidig konstaterer man, at de episk, handlingsprægede, alment fortællende forfatteres værker læses af det store publikum og sælges i betydelige oplag, mens den modernistisk-absurde lyrik og prosa, som roses energisk af den kulturradikale kritik, og som er emne for en væsentlig del af den literære debat, kun læses af et fåtal; da de nye love om kunststøtte skulle realiseres, fremkaldte netop støtten til den absurde digtning en voldsom folkelig protest. Man ville ikke være med til at betale for en digtning,

som man ikke forstod og ikke havde den mindste glæde af. Man ville ikke af staten tvinges til at financiere en kunst, der skildrer meningsløsheden, i en tid hvor man efterspørger positivisme og forståelige begrundelser for de værdier, alle aner man ikke kan leve foruden.

Den folkelige protest var ensidig og lige så uacceptabel fra et demokratisk synspunkt som det modsatte modernistisk-politiske, at der overhovedet ikke kan skabes kunst udenfor det absurde. Men begge standpunkters urimelighed ændrer intet i den kendsgerning at de findes, og at det ene dækker over en voldsom og stærkt udbredt folkelig protest og det andet over en menneskefjendsk aristokratisme.

Heller ikke de venstreorienteredes angreb på underholdningsindustrien for at være den egentlige årsag til den manglende efterspørgsel efter og forståelse for den absurde kunst, har haft nogen folkelig støtte. Velsagtens ikke fordi man i almindelighed er klar over, at tankegangen er bagvendt, men fordi pop'en netop er pop-ulær. Kritiken er bagvendt, fordi det ikke er pop'en der fører publikum bort fra kunsten; det er kunstnerne selv, der skubber publikum fra sig. Jo mindre almene deres værker blir, des færre vil der være, der har noget tilfælles med dem. Hvad der ikke eo ipso har moget at gøre med deres kvalitet, men alene betyder, at originaliteten fra at være en til-

trækning er blevet frastødende i publikums øjne.

Den absurda kunsten

Den talentfulde absurde roman er et tusindkunstnerværk. I en eksploderende illusion bedøves man af strømme af ord, der former talløse symboler og associationer, hvis eneste indre sammenhæng er en fælles sprængning. Denne form — eller anti-form — er i sig selv et symbol på situationen: vi befinder os i et åndeligt interregnum mellem to tidsaldre, forvildede løber vi frem og tilbage mellem fortidens tabte stabilitet og fremtidens umulige håb. Den absurde forfatter gør imidlertid intet forsøg på at hjælpe sin læser, tværtimod, han nærer en dyb foragt for ham, fordi han foragter sig selv, sin tid, sin situation. Men hans egocentriske tidshad — som han ikke deler med alle absurde kunstnere, men med de venstreorienterede — rummer den artistiske fare, at også udtryksformen, i dette tilfælde sproget, blir så egocentrisk, at kun den der selv taler det forstår det. Ganske vist, kritikken synes at begribe denne solo- og tungetale, hvad der dog kun betyder, at den moderne kritik befinder sig nærmere kunstneren end publikum, ja, på en måde blir sammensvoren med kunstneren imod det fjendtlige publikum, som føler sig mere og mere forrådt, ikke blot af de neurotiske-sig-selv-nok-kunstnere, men også af kritikken. Den således outrerede absur-

de kunst — og det er den outrerede del, der først og fremmest skabes af de venstreorienterede kunstnere — pålægger sig så godt som ingen begrænsninger, når den vælger sine associationer og symboler. Sammenhængen mellem symbolet og det den absurde kunstner skildrer, findes kun i hans egen hjerne og hans eget liv. Undertiden kan andre følge ham, men ofte er modtagelsen det rene gætteeri. Læsningen blir meningsløs i samme grad som værket mister sin almenhed og ender som en psykoanalytisk rapport om kunstnerens personligt/politiske isolation.

Andre Gides sætning: "Kunsten lever af tvang og dør af frihed" er sand, når den forstås rigtigt: kunsten eksisterer i kraft af den tvang, kunstneren selv pålægger sig.

I modsætning til den manierede absurdisme, som har mistet sin almenhed ved at gøre oprøret privat, tilfredsstiller underholdningsindustriens pop og kulørte fortællinger, i kraft af dens afpersonalisering, behovet for et helhedsbillede som er overskueligt, og som fastholder de umulige, men af alle begærede generalisationer om det gode og det onde, det smukke og det grimme, det rige og det fattige.

Det kulturradikale angreb på pop'en kan derfor umuligt få nogen folkelig støtte.

Folkligheten som blev intellektuel aristokrati

Overalt er de venstreorienterede

kommet i samme situation: man har erobret magten, stillingerne, moden, kritikken, massemeddelelsesmidlerne, organisationerne, regeringerne, den intellektuelle beundring, men man opfattes som fjender af folket. Oprøret i folket er et helt andet end det oprør, venstreorienteringen altid har kæmpet for og stadig kæmper for, skønt dets sejr er blevet til konvensens. De venstreorienterede er blevet ministre, chefredaktører, programchefer, anmeldere, professorer, de har erobret opiniondannernes roller — og opdager, at de ikke mere kan danne opinion. Sandheden om deres situation er, at de er endt i en art oplyst enevælde — en tilstand meget lig den, de for hundred år siden startede deres revolte imod. Folkets oprør håner de, kalder det kulørt og småborgerligt, smagløst og kapitalistisk, for folket er ved at blive højreorienteret og liberalt, hvilket vil sige, at det ønsker nihilismen udskiftet med begribelige og uafsættelige værdimål, en etisk målsætning i opdragelsen og politiken, statsmagten decentraliseret, statskapitalismen og dens bureaukrati indskrænket, organisationernes magt beskåret, ejendomsretten respekteret, økonomien liberaliseret. Alle disse ønsker strider mod den venstreorienterede holdning, og den er derfor i dag tilbøjelig til at betragte folket som ulært, primitivt og uegnet til selv at bestemme over sin fritid, sin indkomst, sine forhandlingsmu-

ligheder, opdragelsen af børnene, brugen af opsparingen etc. Ganske som de gammelkonservative så på folket under enevælden og den indskrænkede grundlovs tid.

Oprøret er blevet til et intellektuelt aristokrati.

Gaullismen, som — med rette — vækker de venstreorienteredes voldsomme kritik, er netop den politiske holdning, de er ved at drive sig selv ud i.

Strider denne analyse ikke mod den kendsgerning, at arbejderpartierne stadig har regeringsmagten i de nordiske lande?

Uoverensstemmelsen er kun tilsyneladende, for det tager lang tid, før en erkendelse omsætter sig i et stemmeomsving på valgdagen. Der er i arbejderen en stærk binding til fortiden; det er ikke længe siden, han var arbejdsløs. Velfærdsstaten og den fulde beskæftigelse er ikke mange år gamle. Først et generationsskifte vil skabe en arbejderklasse, som bedømmer den politiske situation på de eksisterende betingelser. Dertil kommer, at de nordiske socialdemokratiske partier i 50'erne og 60'erne energisk har forsøgt at slippe væk fra socialismen og i stedet prøvet at føre en mere liberal politik. Socialdemokratiets ledere ved lige så vel som de liberalkonservative, at den der i fremtiden vil opnå det politiske flertal må føre liberal politik. Problemet for Socialdemokratiet er snarest, om man kan overbevise folket om, at man fører bedre li-

beral politik end de liberale partier.

På grund af denne bevægelse mod centrum forlader de venstreorienterede efterhånden Socialdemokratiet og stiller sig som socialistisk neutrale kritikere udenfor, eller slutter sig til de nye socialistiske partier. Begge bevægelser — Socialdemokratiets mod midten og de venstreorienteredes bort fra midten — vil før eller senere føre til et tab af magten, for begge grupper. Den allerede nu svindende indflydelse gør ingen af dem mere tolerante, mere rolige eller mere beherskede. Og deres mismod blir ikke mindre af, at den moderne liberale konservatisme og dens intellektuelle reformister i deres kamp for et liberalt åndsliv og en kulturpolitik, der alene betinger sin støt-

te på kvalitet, kæmper sammen med dem, også for at den kunst, der har en socialistisk målsætning, skal modtage al den offentlige støtte, det er kulturpolitisk muligt at få igennem. De venstreorienterede betragter enten de liberalkonservative som politisk naive, fordi de kæmper for deres politiske modstanderes ret til at udfolde sig, eller som taktiske løgnere, der lyver sig til det frisind, som de mener alene høre socialismen til.

Tilbage sidder de venstreorienterede i deres intellektuelle fæstning, forvirrede over deres modstanderes tolerance, arrige på deres modstanderes voksende politiske succes, isolerede i et tidshad.

De er alene med deres oprørsbæger, og der er ingen ide at forene sig med mere.

Om riksdagsskolik

Om någon påstod att bland Andra kammarens 230 ledamöter en så pass stor likgiltighet för kammarrens arbete råder, att ofta 100 medlemmar äro frånvarande vid debatterna och 50 vid voteringarna, skulle ett sådant påstående helt visst möta misstroende och förvåning. Men påståendet är riktigt.

Svensk Tidskrift 1915